

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INKLUZIVNÍ ŠKOLA, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.2.02/02.0001

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO VÝUKU NEPOVINNÉHO PŘEDMĚTU OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

Vzdělávací program pro výuku nepovinného předmětu Osobnostně sociální výchova

Číslo/název globálního grantu:	CZ.1.07/1.2.02 – Rovné příležitosti ve vzdělávání v kraji Vysočina
Zprostředkující subjekt:	Vysočina
Příjemce podpory:	Základní škola Žďár nad Sázavou, Komenského 6
Název GP:	Inkluzivní škola – rovné příležitosti ve vzdělávání
Registrační číslo GP:	CZ.1.07/1.2.02/02.0001
Období realizace GP:	1.11.2009 – 30.6.2012

Financování GP:	Evropský sociální fond státní rozpočet České republiky
-----------------	---

Vzdělávací program pro výuku nepovinného předmětu OSV

Vzdělávací program pro výuku nepovinného předmětu Osobnostně sociální výchova

Cílová skupina – pro koho je program určen

Dvě cílové skupiny:

1. Žáci v počátečním vzdělávání
2. Žáci zařazení do integrovaných tříd

Formulování cílů:

Základní škola kultivuje osobnost žáků.

Jejich rozumové, emocionální schopnosti, duchovní a mravní hodnoty, podporuje a spoluvytváří volní a charakterové vlastnosti, rozvíjí tělesnou a pohybovou zdatnost.

Cíle osobnostně sociální výchovy zahrnují:

- sebepoznání, sebehodnocení, seberegulaci a tvorbu pozitivního sebepojetí
- organizaci vlastního života, hledání způsobu každodenního žití – umění žít
- rozvíjení kognitivních funkcí (především kritického myšlení, koncentrace, kreativity apod.)
- rozvíjení schopností pro efektivní řešení problémů a rozhodování
- psychohygienu
- pěstování dobrých vztahů
- kooperaci a efektivní komunikaci
- chování v různých situacích
- vytvoření vlastních hodnotových žebříčků

OSV působí na rozvoj mravního úsudku žáka. Klade důraz na společensko etický kontext každodenního života jednotlivce. V dnešní době je nutné pracovat na systematickém osvojování klasických ctností - důležitých součástech mravního chování člověka. Právě rozvoj osobnostně sociálních kompetencí je v podmínkách integrované školy důležitým prostředkem k zajištění rovných příležitostí.

U žáků je nutné usilovat o vytváření potřeby projevit pozitivní city. Věnovat se emoční sféře člověka, zejména pak pozitivním citům, vlivu kladných prosociálních vzorů, které často pochází z blízké rodiny. Této problematice je v OSV věnován velký prostor. V dnešní době je potřebný systematický nácvik základních kompetencí, který je vždy reflektován žákem ve spolupráci s učitelem a spolužáky.

Flexibilita programu umožní přizpůsobit výuku cílové skupiny individuálním potřebám jednotlivců a realizovat vzdělávání v integrovaných třídách.

Vzdělávací program pro výuku nepovinného předmětu OSV umožní rozvíjet osobnostně sociální kompetence cílové skupiny.

Analýza potřeb – organizace a jednotlivců

- schopnost spolupracovat se spolužáky ve třídě, mimo třídu i na veřejnosti,

Vzdělávací program pro výuku nepovinného předmětu Osobnostně sociální výchova

- schopnost prosadit svoje zájmy s úctou k ostatním,
- slušně a s respektem komunikovat s učiteli i s dospělými lidmi,
- respektovat individuální, národnostní a jiné odlišnosti lidí,
- dosáhnout přiměřeného stupně empatie, odpovědnosti a potřeby pomoci lidem,
- vyvarovat se agresivitě, bezohlednosti, rasové diskriminaci.

Struktura lekcí:

1. Vstupní informace – otevření aktivity
2. Navození příjemné atmosféry
3. Instrukce
4. Činnost, hra – akce
5. Závěrečné hodnocení - reflexe

Základní pravidla psychické bezpečnosti v OSV

1. Předem žáky seznámit s nejdůležitějšími pravidly psychické bezpečnosti
 - a. Žák má právo neúčastnit se konkrétní aktivity (pravidlo STOP).
 - b. Učitel má právo kdykoli zastavit aktivitu (např. z důvodu bezpečnosti).
 - c. Respektovat právo na soukromí.
2. Jasně strukturovat aktivity žáků.
3. Vytvářet co nejvíce prostoru pro žáky.
4. Přemýšlet o rizicích předem a zohledňovat je v instrukci.
5. Podporovat a povzbuzovat žáky, aby projevovali i akceptovali různé názory.
6. Při probírání citlivých témat vést diskusi na obecné (méně osobní) úrovni.
7. Ošetřovat emočně vypjaté situace.
8. Používat zpětnou vazbu.

Tématické okruhy osobnostní a sociální výchovy

Osobnostní rozvoj

1. Rozvoj schopnosti poznávání

2. Sebepoznání a sebezpojetí
3. Seberegulace a sebeorganizace
4. Psychohygiena
5. Kreativita

Sociální rozvoj

1. Poznávání lidí
2. Mezilidské vztahy
3. Komunikace
4. Kooperace a kompetice

Morální rozvoj

1. Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
2. Hodnoty, postoje, praktická etika

S kým je vzdělávací program OSV realizován

1. Žáci v počátečním vzdělávání -
I. stupeň: výuka 1 hodina týdně
II. stupeň: výuka 1 hodina týdně

- Volitelný předmět OSV
- Nepovinný předmět
- V třídnických hodinách
- V adaptačním soustředění – startovacím kurzu
- V projektovém vyučování

2. Žáci zařazení do integrovaných tříd -
I. stupeň: výuka 1 hodina týdně
II. stupeň: výuka 1 hodina týdně

- Volitelný předmět OSV
- Nepovinný předmět
- V třídnických hodinách
- V adaptačním soustředění – startovacím kurzu
- V projektovém vyučování

Desatero OSV:

Jednání učitele před vyučováním:

1. Učitel si zformuluje (napíše) hlavní cíl OSV, který bude chtít během vyučování naplnit. Obvykle se jedná o konkrétní schopnost nebo dovednost, kterou chceme u žáků během vyučování rozvíjet. Nebo o postoj, který chceme reflektovat či posílit.

Jednání učitele na začátku vyučování:

2. Učitel od začátku vyučování „vysílá“ k žákům pozitivní vztahové signály (úsměv, přátelský výraz, komunikuje symetricky).
3. Učitel provede úvodní zcitlivění (naladění, motivaci, evokaci) na zvolené téma OSV. Např. otázkou, příběhem, scénkou, aktivitou.
4. Učitel zajistí, aby si žáci zformulovali osobní smysl (užitek) toho, že se budou daným tématem OSV zabývat.

Jednání žáků během vyučování:

5. Žáci si vyzkoušejí praktické jednání v situaci, která se týká daného tématu OSV (např. hrají modelovou situaci, scénku, pracují ve skupině, malují obrázek k tématu OSV...).
6. Žáci si zformulují vlastní odpověď na hlavní reflektující otázky položené učitelem.

Jednání učitele během reflexe:

7. Učitel během reflexe klade převážně otevřené otázky (např. „Co jsme si dnes procvičili?“ a nikoli „Procvičili jsme si něco?“)
8. Učitel nechává nejdříve odpovídat žáky na reflektující otázky. Sám sděluje svůj názor až jako poslední, nebo jej nesděluje vůbec, aby žáky neomezil v iniciativě nebo názorově neovlivnil svou autoritou.
9. Učitel používá více než jednu formu reflexe (například: verbální v kruhu, verbální ve skupinách, škály, grafické metody, scénky, dotazníky apod.). Přitom alespoň jedna z použitých forem reflexe umožňuje zapojení všech žáků najednou.

Jednání učitele na závěr vyučování:

10. Učitel se na závěr ptá žáků, co si z vyučování odnášejí (co objevili, co si procvičili, co se naučili nového, co pro ně bylo zajímavé, co je překvapilo.)

Metody OSV pro třídnické hodiny

Smysl metod OSV má význam při řešení aktuálních problémů ve třídě.

Je prevencí sociálně patologických jevů, přináší možnost účinné intervence třídního učitele, případně odborníků.

Co přinášejí takto vedené třídnické hodiny?

1. Žáci jsou motivováni způsobem práce, při kterém jsou aktivní
2. Mohou konstruktivně ovlivňovat své okolí, třídu, školu, školní klima.
3. Zvykají si samostatně ovlivňovat problémy, které se jich týkají, přijímat za ně odpovědnost
4. Pokud mají žáci nějaký problém, jsou ochotni podniknout kroky pro jeho řešení
5. Během těchto hodin lze vytvářet pravidla či společné normy chování, žáci jsou potom ochotnější se těmito pravidly řídit
6. Interaktivní způsob práce klade zvýšené nároky na učitele a na práci s pravidly ve třídě.
7. Klade důraz na poznávání, určování a dodržování základních pravidel chování ve třídě a ve škole
8. Žáci si osvojí techniky, které jsou efektivní
 - při plánování společných činností
 - při řešení konfliktů v rámci třídy
 - při řešení problémů, kterých se jich týkají apod.

Výběr metod, forem, prostředků

Formy a metody práce:

1) Komunitní kruh

Cílem je rozvoj vztahů, vytváření soudržnosti, pocitu sounáležitosti a přijetí pro každého žáka, rozvoj emocionality, vytváření bezpečného klimatu třídy.

2) Diskusní kruh

Cílem je tříbit dovednosti, diskutovat, reagovat na názory, předkládat argumenty.

3) Analýza artefaktů, výtvorů apod.

Žáci připraví své vlastní „práce“, které nějak odrážejí jejich hodnotové žebříčky, vzájemné vztahy, sebepojetí, komunikaci apod. (obrázky, plastelínové sošky, schémata, „erby“, texty, verbální metafory, pantomimické kreace, prostorové objekty atd.). Nad nimi pak asociují, uvažují, interpretují je z hlediska: „co nám říkají o druhém; jakou zprávu o sobě/o skupině atd. do nich autor „vtělil“ apod.).

4) Brainstorming

Strukturovaná metoda řešení problémů založená na sérii několika kroků. Účelem je „vystřelování“ asociací a nápadů k řešení nějakého problému. Tyto nápady však nejsou komentovány ani podrobovány kritice nebo rozboru, jen se říkají a zapisují.

5) Činnosti s akcentem na fyzickou stránku, pohyb apod.

Cílem je fyzická aktivita (počáteční rozcvičky či honičky, přemísťovací hry, balanční aktivity, psychosomatická cvičení, silové kooperativní hry, některé pantomimy, živé obrazy atd.).

6) Dialog, diskuze, rozhovor

Cílem je (vesměs přesná, jasná) verbální formulace myšlenek v situaci, kdy se názory běžně různí. Pojí se často se sebeovládáním účastníků diskuze, s dovedností vnímat partnera, udržovat si přehled o tématu, pamatovat si obsah promluv druhých, komunikovat neagresivně apod.

7) Dotazníkový princip (princip „otázka – odpověď“)

Cílem je sběr informací o lidech včetně sebe – kladení zjišťovacích otázek a/nebo odpovídání na ně. Prakticky jde o využití různých dotazníků či testů (i zábavných „testů“), případně o jejich vytváření. Variantou mohou být ale i pracovní listy, které ukládají úkoly nebo žádají reflexi zkušenosti.

8) Hraní rolí, dramatizace, inscenace/inscenační metoda

Žáci tvoří, hrají, modelují fiktivní a vesměs dramatické (problémové, konfliktní) situace. Zpřítomnit touto hrou lze prakticky jakýkoli životní jev (zvláště účinně vztahy, komunikaci, charakter, emoce a různé situace).

9) Kresebný princip (princip „pastelka – papír“)

Cílem je grafické či výtvarné zpracování nějakého tématu OSV, obvykle zosobněného (kresby/malby, ale ne „jakékoli“, nýbrž jen takové, které nějak cílí k sebepoznání, vyjádření vlastního já, vyjádření vztahů ve skupině, zachycení procesu vlastního rozhodování při řešení problému apod.).

10) Neverbální techniky

Cílem principu je interakční jednání beze slov (vyjádření různých obsahů beze slov, domluva beze slov). Většinou jde o tvarování tělem, příp. vztahem těla k prostoru a objektům. Primárně rozvíjí komunikaci, kreativitu, senzitivitu vůči lidskému chování atd.

11) Práce s hmotou/materiálem

Cílem je v tomto případě navázání právě na „opracovávání“ onoho materiálu, do kterého žák vkládá své představy týkající se sebe, druhých, života. Materiál umožní tedy jiný úhel pohledu na sebe, na druhé, umožní též jistý kreativní a metaforický způsob vyjádření.

12) Relaxačně-suggestivní a uvolňovací princip

Cílem je koncentrace na sebe s cílem uvolnění či navození si určitých tělo i psychiku optimalizujících stavů. Princip směřuje primárně k seberegulaci a psychohygieně.

13) Reálné situace

Cílem je cokoli, co:

- a) samovolně nastane jako skutečná činnost v rámci vzniklé situace (např. spontánně vzniklý spor mezi žáky třeba o přestávce),
- b) situace sice navozené, nicméně rovněž reálné (učitel iniciuje jednání žáků o organizaci školního výletu a přitom vznikne spor). Edukační využití obou typů situací spočívá v následné reflexi toho, co nastalo (obvykle jde o seberegulaci, sebepoznání, komunikaci a spolupráci).

14) Simulace

Cílem je hraní fiktivních situací, avšak – na rozdíl od hraní rolí – zde hráči nepředstavují jiné lidi/postavy, ale jsou ve fiktivní situaci sami za sebe, tzn. simulují své vlastní jednání v „jakoby“ situaci nebo/a v nějaké sociální roli.

15) Specifické signalizace

Cílem je vynalezení/využití ne běžného dorozumívacího kódu nebo skupinového rituálu. Směřujeme tu ke komunikační kreativitě, komunikaci a vztahům.

Např. vytváření neobvyklých ranních pozdravů, skupinový pokřik, signál nespokojenosti kohokoli s průběhem činnosti skupiny apod.

16) Vizualizace/imaginace (práce s vizuálními, ale i zvukovými, hmatovými jinými představami)

Cílem je vyvolání představ (zrakových-vizualizace, zvukových, hmatových, vnitřně-hmatových kinestetických, čichových, pohybových. Směřuje k seberegulaci, kognitivním funkcím, kreativitě apod.

17) Zvukové exprese

Cílem je využití zvuku ke sdělení (jakási analogie pantomim, ale ne pohybová, nýbrž zvuková).

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

1. – 5.ROČNÍK, II. STUPEŇ

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA / 1. ROČNÍK			
<i>Učivo</i>	<i>Čas</i>	<i>Strategie (metody a formy práce)</i>	<i>Pomůcky</i>
Rozvoj schopnosti poznávání Slovní zásoba Zraková a sluchová analýza Pozornost naslouchat Soustředěnost Vyjadřovací schopnosti Rozvoj schopnosti poznávat Naslouchání	13	Kimova hra rozhovory: žák-žák, žák-učitel práce ve skupinách pravidlo naslouchání rozvoj vět skládání slovní fotbal kresba dokončování příběhů dotváření vlastních pohádek hry se slovy, „pavučina“ hra: „poslechni pokyn a proved' ho, opakuj ho“	- puzzle - kartičky s obrázky - předměty kolem sebe - kartičky se slovy - různé předměty (jablko, kostky, sluníčko, papír) - pexeso - tabule - koberec (skládací, barevný) - pracovní listy - karty s výroky - pohlednice - omalovánky
Komunikace Otázka - odpověď Příběhy – základní pravidla Kreativita Výběr kamaráda Spolupráce Můj nejlepší kamarád	11	hry: „Na ulici“ - rozhovor „Ve škole“ „Na ozvěnu“ „Co se mně chce o sobě říci“ „Opakuj po mně“ „Tichá pošta“ „Co se na mně změnilo...“ vlastní příběhy skupinová práce a řešení	- pracovní listy - obrázky - předměty, které usnadňují komunikaci - pohádkové knížky - barevný koberec - omalovánky - pastelky, tužky, fixy - tiskátka

Mezilidské vztahy Vzájemná důvěra mezi žáky Vztahy v rodině Kamarádké vztahy Vztahy ve třídě Vztahy mezi spolužáky a učitelem Pozdravy Moje jméno	12	kresba rozhovory hry: „stromček, hříbeček“, „místo po mé pravé ruce je volné pro ...“, „Jana volá“, „Jak najít kamaráda“, „Co mě napadne, když...“, „Zapamatovák“ zpěv práce na společném díle - skupina individuální práce dramatizace (různé situace) rozhovor se žákem	- kreslené obrázky - kartičky se slovy - předkreslené obrázky - omalovánky - hudební nástroje dřevěné - vlastní tvorba - obrázky - tabulky - proužky papírů - pracovní listy - barevný koberec - pastelky - barevné papíry - magnetická tabule - kostky
---	-----------	--	--

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA / 2. ROČNÍK			
<i>Učivo</i>	<i>Čas</i>	<i>Strategie (metody a formy práce)</i>	<i>Pomůcky</i>
Mezilidské vztahy Vytváření kamarádských vztahů mezi spolužáky Slušné chování k ostatním Pomoc druhým Pěkné oslovování spolužáků Spolupráce ve skupině Slušnost nejsou žádné čáry	10	rozhovor kresba hry – Na hada, Místo po mé pravé ruce je volné, Co mi chceš o sobě říci, Vlášek, Co se mi líbí na spolužákovi, práce ve dvojici - domýšlení příběhu, - vyprávění příběhu hra – Řešení sporu luštění tajenky dramatizace	- obrázky - kartičky ANO / NE - čtyř a osmisměrky - čtyřlístky - smajlíci - doplňovačka
Sebepoznání a sebepojetí Lépe rozumět sobě Vědět, co bych si přál Učit se poznávat, rozpoznávat a pojmenovávat pocity	4	rozhovor hra – Co mám rád, Poznání, Město nálad výroba jednoduchých loutek z papíru dramatizace	- obrázky - balicí papír - pastelky - fixy - nůžky - špejle - lepicí páska

Poznávání lidí Upevnit si datum narození Poznávání spolužáků, tolerance k nim	2	motivační hra – vyvození tématu práce s daty narození, třídění data podle ročního období vnímání smysly výtvarné vyjádření dárků hra – Vzájemné poznávání	- kartičky s daty narození - dárky vhodné k vnímání smysly - míč, bonbon, pohádka na CD.... - karty s názvy ročních období - obrázky se symboly narozenin - pexeso s dvojicemi otázek
Seberegulace Respektovat dohodnutá pravidla Zklidnit se, dát prostor ostatním	2	rozhovor spolupráce ve skupině pravidla ve třídě hry – Stavba věže, Na mrkanou, Piškvorky	- stavebnice – kostky - proužky papíru s pravidly třídy - čtverečkový papír
Komunikace Pozorně nasloucháme ostatním Při rozhovoru mluvíme ve větách Respektujeme pravidla komunikace	7	rozhovor spolupráce ve skupině telefonování hry – Ostrov, Co mi chceš říci – pantomima, Plavba vodami komunikace, Obraz mého jména	- pravidla komunikace - telefony - obrázky - nákres hry – Plavba vodami
Řešení problémů a rozhodovací dovednosti Osobní bezpečí, překonávání strachu Učíme se v klidu rozhodovat	1	rozhovor obrázky – modelové situace práce ve skupině	- obrázky jablko, citronek - karty s důležitými telefonními čísly

Rozvoj schopnosti poznávání. Rozvíjíme slovní zásobu, soustředění, zrakovou paměť Mluvíme ve větách, respektujeme pravidla Rozvíjíme kreativitu Poznáváme svoje přání	5	vymalovávání tvarů Kimova hra hledání stejných dvojic obrázků rozhovor výtvarné zpracování – Vysněná země	- pracovní listy – Mandaly, hudba - různé předměty - Pexeso - obrázky na dokreslení - papír, pastelky, fixy
Schopnost poznávání, kreativita, řešení problémů, rozhodovací schopnosti. Nebojíme se vyjadřovat pocity Učíme se pojmenovat pocity Řešíme problémy a rozvíjíme rozhodovací schopnosti Vyprávíme, vymýšlíme pohádku podle obrázku nebo fantazie	5	přednes básně dotvoření jedné sloky básně Jaro ilustrace k básni vyprávění pohádky se smutným koncem vymyslet vlastní pohádku vyprávění příběhu podle obrázků z méně známého leporela O ježkovi ze zahrádky jednoduché tvůrčí psaní výroba leporela	- papír, pastelky, tužky, fixy, pera, progreska - obrázky (jaro...) - čtvrtky - izolepa - nůžky

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA / 3. ROČNÍK

<i>Učivo</i>	<i>Čas</i>	<i>Strategie (metody a formy práce)</i>	<i>Pomůcky</i>
Rozvoj schopnosti, poznávání Poznávání pocitů, měření pocitů Počítač je také cesta do soukromí Hodní a zlí pejsci Rozeznáváme dopravní značky: zákazové, výstražné, příkazové, upravující přednost a informativní Vybavení jízdního kola, úrazy při sportu Adrenalinové sporty, úrazy v dopravě	10	srovnávání, třídění, dramatizace doplnění a vyvození jednoduchých pravidel pocity ze vzhledu a jejich vyjádření vyber pejska, kterého si můžeš pohladit vlastní zkušenosti se psy kritéria, třídění podle tvaru a barvy poznávání, pexeso, určování popis jízdního kola, jeho vybavení vyvození zásad dodržovaných při sportu pojmenování sportů seznámení s pravidly silničního provozu	- kartičky s pocity, psací potřeby - tři nakreslené obličeje - kartičky s náповědou pravidel - obrázky různých ras psů - řešení v tajence křížovky - PL – jízdní kolo, zásady - rébus, barvy, reflexní prvky
Sebepoznání a sebepojetí Hra na jména Poznávání své osobnosti, co mám rád, co ne Sebehodnocení, co se mi daří, co mohu zlepšit – jak Pohled do dětství – ujasnit si, jak se názory mění s věkem Vizitka	5	představení se, stručná charakteristika hra „Zvu k sobě ...“ ústní vyjádření svých postojů, diskuze ústní projev, argumentace, porovnávání výsledků typování, kdo je kdo, odhad diskuse: co je v kterém věku nejlepší ujasnění si představy o sobě, vzájemné poznání ve skupině	- míček - lístečky - vlastní práce - fotografie z raného dětství - čtvrtka, pastelky, fixy

Seberegulace a sebeorganizace Smyslové vnímání, důvěra v kamaráda Zásady správného chování	2	hra „ Průvodce“ řízený rozhovor, příklady z vlastního života	- šátek - papír, pastelky, nůžky
Kreativita Mé jméno Přání - kresba s komentářem Můj nejlepší zážitek	3	rozvoj fantazie – obkreslování dokreslování, komentář vyjádření se kresbou, komentář	- papír, pastelky
Poznávání lidí Na koho se mohu spolehnout Hra „ Změna pohledu“ – umět vidět i hledisko druhé strany Nebezpečí na cestě, kontakt s neznámými lidmi	3	řízený rozhovor, příklady z vlastního života dramatizace, vcítění se do pozice druhého, argumentace, společné řešení dramatizace, obměna rolí – jak může cizí člověk dosáhnout, abyste s ním někam šli?	- tabulka se čtyřmi radami, co nesmím dělat - rébus
Mezilidské vztahy Kdo jsem a co smím: pojem právo Prožité vánoční prázdniny Valentýn: proč máme někoho rádi, proč si jej vážíme Nebezpečí ve škole, šikana	4	diskuze, přiřazování obrázků, práce ve skupinách, příklady z vlastního života, zapamatování si, vlastní názor mluvní projev, popis hračky ústní projev: proč mám rád své nejbližší a kamarády skupinová práce: kde a jak může dojít k úrazu diskuze: Co je šikana? Jak ji rozeznat? Co dělat?	- obrázky práv - dárky - křížovka, tajenka - rada

Komunikace Zážitky z pololetních prázdnin, má sportovní aktivita Jak jsem prožil jarní prázdniny	2	mluvní projev, vyjádření se pantomimou kresba, komentář ústní vyjádření svých prožitků	- papír, pastelky
Řešení problémů a rozhodovací dovednosti Hra „Trošečník“ Hra „Advokáti“ Nebezpečí číhá všude Nebezpečí doma Nikdo cizí domů nesmí První pomoc, lékárnička: Jak správně volat? Jak se chovat?	5	práce ve skupinách, prezentace názorů, diskuze dramatizace, vyjednávání, návrhy řešení, hledání východiska řízený rozhovor: fiktivní Petr – opatrný, nevystavuje se nebezpečí, Pavel – rád riskuje vyhledávání v obrázku, skupinová práce, shrnutí modelové situace, výběr vhodných odpovědí, přiřazování, vlastní reakce sestavení zásad, hra	- papír, pastelky - obrázky, text k doplnění - papír, pero - tvrzení - příklady vhodných odpovědí, obrázky - pexeso: obsah lékárničky
Hodnoty, postoje, praktická etiketa Vánoce: zásady správného stolování Vánoce: zvyky a tradice	2	ústní vyjádření svých postojů, vlastní realizace, skupinová spolupráce dramatizace, realizace	- obrázky svátečních tabulí - ubrousky - bota, jablko, nůž

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA / 4. ROČNÍK			
<i>Učivo</i>	<i>Čas</i>	<i>Strategie (metody a formy práce)</i>	<i>Pomůcky</i>
Rozvoj schopností poznávání Co jsem zažil o prázdninách. Co mě zajímá. Pravidla třídy. Moje pracovní místo a třída. Omlouvání. Líbí se mi, když..... Co rád dělám doma, venku, ve škole. Pravidla chování v bazénu. Čistota. Mé jméno, jak se mi líbí. Jména a kalendář, vlastní básnička	10	monolog a jeho příprava, dialog práce jednotlivce i práce ve skupině vlastní nápad při tvoření plánu chování a plnění úkolů ve třídě práce ve dvojicích vlastní zážitky porovnávání se spolužákem individuální práce hodnocení práce ostatních činnosti v kruhu	- předměty okolo sebe - pracovní listy, balící papír - listy se slovy - předměty na zapamatování - pastelky, pero - barevné papíry, karton
Komunikace a sebepoznávání Přišel k nám host. Žouželení, seznamovací hry. Při pozdním příchodu do školy. Zapomínám pomůcky, učebnice, sešity. Telefon, telefonování kamarádovi. Povaha, vlastnosti. Povahové rysy mých spolužáků. Tolerance. Ocenění kamaráda, povzbuzení	9	výklad spojený s ukázkami obrázků hodnocení práce žáků vyjadřování pocitů změnou hlasu, zesílení, ztišení dramatizace různých situací samostatná práce řízený rozhovor s žáky využití obrázků a tabule předávání informací bez mluvení výukový kruh	- oblečení - pero, tužka, pastelky - papíry bílé i barevné - smajlík - lístečky s úkolem

Komunikace a řešení problémů Co se mi na mě líbí. Co se mi líbí na spolužákovi. Můj vzhled. Moje charakterové vlastnosti. Co můžu změnit, co bych chtěl změnit. Můj kamarád, moje přání pro něj. Můj názor (vybrat ten nejlepší, změnit názor). Ocenění, pochvala. Výběr kamaráda. Hledání pomoci, dramatizace.	10	výukový kruh rozhodování za sebe (využití pravidla) právo nemluvit pravidlo naslouchání odolávání druhým skupinová práce při řešení individuální a samostatná práce pozorování anketa	- předměty okolo sebe - pracovní listy, balící papír - listy se slovy - předměty na zapamatování - pastelky,pero - barevné papíry, karton - fix, obyčejná tužka
Mezilidské vztahy Co by o tobě řekl kamarád. Co by o tobě řekli rodiče. Co by o tobě řekly tvoje pomůcky. Co by se stalo, kdyby..... Vytvoř si své jméno v jiném jazyce. Umím správně pozdravit, poděkovat, poprosit. Příležitosti, situace, kdo zdraví první, rozloučení. Tradice a svátky.	7	práce ve dvojicích práce ve skupině individuální práce výukový kruh řízený rozhovor se žáky práce s využitím obrázků dramatizace různých situací	- pracovní listy, balící papír - listy s obrázky - předměty ve třídě - pastelky,pero - barevné papíry

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA / 5. ROČNÍK			
<i>Učivo</i>	<i>Čas</i>	<i>Strategie (metody a formy práce)</i>	<i>Pomůcky</i>
Mezilidské vztahy Vytvoření pravidel třídního kolektivu Kolektiv, třídní kolektiv Nikdy nejsi sám	5	práce v týmech, rozdělení rolí ve skupině, vzájemná spolupráce všech členů týmu, doplňování do textu,	- balící papír, - fixy, - pastelky
Rozhovor Pravidla rozhovoru Telefonický rozhovor Nebezpečí zneužití osobních dat	4	hrané scénky, ve dvojicích telefonické rozhovory	- pracovní listy, - dětský telefon, - psací potřeby
Zásady zdvořilého pozdravu Oslovení Jména Přezdívký	3	práce ve dvojicích, v týmech, rozhovory na dané téma, scénky, doplnění pracovního listu, poslech četby, dramatizace	- psací potřeby, - papíry, - pracovní listy

Spolupráce Pomoc ostatním Jak v nouzi poznáš přítele Řešení problému	3	beseda o vlastních zkušenostech, vystihnout vlastnosti správného kamaráda, doplňování do textu, poslech četby	- pracovní listy, - psací potřeby, - pastelky, - obrázky
Komunikace Pravidla komunikace Kouzelná slovíčka (prosím, děkuji) Omluva	4	rozhovor, práce ve dvojicích, vytváření modelových situací, hrané scénky, hry	- pracovní listy, - psací potřeby, - papíry
Etická výchova Pozdrav a jeho pravidla Seznámení, představení Vedení komunikace	4	hrané scénky, beseda, dramatizace, četba textu	- psací potřeby, - papír, - pracovní list
Sebepoznání a sebehodnocení Lidská jedinečnost, odlišnost lidí Moje denní drobná vítězství Moje špatné a dobré vlastnosti Vážím si svého bohatství Hodnocení vlastních úspěchů a neúspěchů – snažit se najít příčinu Hodnoty – já jsem já	7	doplnění pracovních listů, práce ve dvojicích, hrané scénky, vytváření modelových situací, beseda a rozhovor na téma, práce ve dvojicích a týmech, doplnění pracovního listu, hodnocení skupinou, společné hledání způsobů nápravy	- pracovní listy, - psací potřeby, - pastelky, - papíry

Lidové zvyky a obyčeje Vánoční svátky Svátek sv.Valentýna Velikonoce	3	beseda, vyhledávání na internetu, v knihách výroba přáníček a valentýnek malování	- tvrdý papír, - barevné papíry, - nůžky, - pastelky, - pracovní listy, - drobné předměty
Zdravý životní styl Sportování, otužování Správná životospráva, odpočinek Návykové látky	3	beseda řízený rozhovor doplnění do textu výběr správné odpovědi sestavení jídelníčku vyhledávání na internetu	- pracovní listy, - psací potřeby, - obrázky z časopisů, - internet

OSOBNOSTNĚ SOCIÁLNÍ VÝCHOVA / II. STUPEŇ			
<i>Učivo</i>	<i>Čas</i>	<i>Strategie (metody a formy práce)</i>	<i>Pomůcky</i>
Komunikace Interaktivní technika Já a ostatní – jak mě vidí ostatní Pochopení sebe samého	2	motivace koláž dialog, diskuse, rozhovor	- papír, tužka, lepidlo, nůžky - pracovní list - jaká je moje persona - krabice - časopisy
Seberegulace, sebeorganizace Utvořte si svůj den Zaostření, vyslání energie, přenesení do jednotlivých oblastí života nebo ve škole, poděkování	1	činnost pohybová motivace	- tělesná aktivita
Kreativita Vnitřní úsměv Zvýšení pozitivní energie, zvýšení osobního výkonu, zvýšení sebedůvěry	1	relaxační princip motivace	- tělesná aktivita

Sebepoznání, sebepojetí Muset – chtít Vše co v životě děláme - volba rozhodnutí Volba postoje musíme udělat- chceme udělat	1	brainstorming	- tabule, tužka, papír
Rozvoj schopností poznávání Ostrov pohody Místo, kde je mi dobře, kde čerpám pozitivní energii, když mám potíže a jsem v nepohodě	2	motivace, vysvětlení zadání samostatná činnost dětí, simulace kresba, diskuse, rozhovor reflexe přínos interaktivní hry vyvěšení na viditelném místě ve třídě	- balicí papír, pastelky, fixy, lepicí páska
Sebepoznání, sebepojetí Energie slov – o vzájemné úctě Malá zastavení pro každého	1	motivace, vysvětlení zadání – uvědomit si, jak mohu zvolenými slovy a energií do nich vloženou pomáhat nebo ubližovat, dialog, diskuse reflexe přínos interaktivní hry – uvědomit / sepsat / si svůj slovník, svoje chování, vnímat energii do slov vloženou	- papír, tužka, zásoba slov
Sebepoznání, sebepojetí Hledání ryzího v nás Malá zastavení pro každého – příběh k zamyšlení	2	motivace – příběh k zamyšlení dialog, diskuse reflexe přínos interaktivní hry - uvědomit si nesprávné chování, uvědomit si, kdy jsem dostal pochvalu a ocenění – výstup v psané podobě	- papír, tužka, příběh

Kreativita Symboly, piktogramy symbolů V piktogramu vidí každý jiný symbol Vidíme a vnímáme jinak	1	motivace, vysvětlení zadání prezentace a zapisování symbolů reflexe – zásady pro kamarádství přínos interaktivní hry – různé vnímání symbolů	- tužka, papír, piktogramy symbolů
Hodnoty, postoje, praktická etika Hodnoty v životě člověka I a II Různí lidé – různé hodnoty	2	motivace, vysvětlení zadání brainstorming – pojem hodnota reflexe přínos interaktivní hry - žáci si uvědomí, které hodnoty jsou pro ně v životě nejdůležitější	- papír, tužka, seznam hodnot
Sebepoznání, sebepojetí Koláč radosti Co dělá radost Tobě? Co Tě těší a přináší uspokojení?	1	motivace vizualizace diskuse, rozhovor, dialog	- tužka, papír – kruhová výseč - pastelky
Mezilidské vztahy Pavučina Řešení vztahových problémů v kolektivu, posilování vhodných vzorců chování a jednání, hvězdy, outsideři, co mohou udělat já	2	motivace, vysvětlení zadání skupinová technika reflexe – pavučiny – propojení skupiny přínos interaktivní hry zpětná vazba – další setkání	- klubko provázku
Komunikace Umění naslouchat Vodítko pro to, jak se stát úspěšným posluchačem Pravidla diskuse	2	motivace, vysvětlení zadání specifická signalizace reflexe přínos interaktivní hry – umění naslouchat – dar, který můžu dát druhým	- papír, tužka

Komunikace Tajná řeč těla Čtení signálů, které nám sděluje řeč těla – odezírání z obrázků Komunikace beze slov	2	motivace dramatizace reflexe přínos interaktivní hry – uvědomit si signály tajné řeči těla, přínos pro naše nazírání na svět	- připravené obrázky – komunikace beze slov
Sebepoznání Představujeme se - sebepoznání Představování nekonvenčním způsobem, budujeme důvěru ve skupině ZNAK	2	motivace, vysvětlení zadání analýza artefaktů skupinová technika rozbor - jak se děti označují do políček znaku žák napíše či zakreslí předem dané úkoly	- jmenovky - natištěný pracovní list – znak - pastelky, fixy
Poznávání lidí Co máme společné	1	motivace, vysvětlení techniky sedíme v kruhu, kde je o jednu židli méně a vedoucí hry dává instrukce k výměně míst reflexe – kdo se nedostal do středu, jak jsou děti pohotoví ve výběru položek, kdo je uvolněný a kdo napjatý, kdo je často ve středu	- papír, tužka,
Psychohygiena Jak se cítím	1	motivace práce s hmotou, materiálem projektivní výtvarnou technikou – modelováním vyjádřit svůj pocit z dnešního dne přínos interaktivní hry – vyjádření pocitů z dne, popis pocitů	- modelovací hmota
Kooperace	1	činnost s akcentem na pohyb	- prostorná třída

Vedení slepého Neverbální komunikace		děti utvoří dvojice, jeden člen má zavřené oči a druhý jej vodí	
Hodnoty, postoje, praktická etika Zásady pro třídu Podpořit kooperativní, efektivní učební prostředí	2	reálné situace	- balicí papír, fixy
Řešení problémů, rozhodovací dovednosti Zhodnocení života Dosažení úspěchu, stanovení cílů pro budoucnost	2	diskusní kruh	- pracovní list
Sebepoznání, seberegulace Kruhové rozhovory Vybudování a udržení sebeúcty Prevence sebevražd, užívání drog	2	dialog, rozhovor, diskuse	- značka pro hovořícího - zásady pro kruhové rozhovory
Hodnoty, postoje, praktická etika Zásady pro kamarádský systém Usnadňují výchovně vzdělávací procesy Zásady pro třídu – podpořit kooperativní učební prostředí	2	dialog, rozhovor, diskuse	- pracovní list, základní zásady - kopie definitivního znění zásad
Řešení problému, rozhodovací dovednosti Závazek – dosažení cíle, splnění slibu	2	dialog, rozhovor, diskuse	- pracovní list, tužka, tabule

Psychohygiena Srdce Navodit stav odpočinku – střídání pohybových aktivit Mořské pobřeží	1	pohybová aktivita – střídání energických a vláčných pohybů zklidnění, harmonie	- prostorná třída
--	----------	--	-------------------